

Eesti hariduse visioonid, stsenaariumid ja
strateegiad: EHF ideede panus hariduse
tulevikku

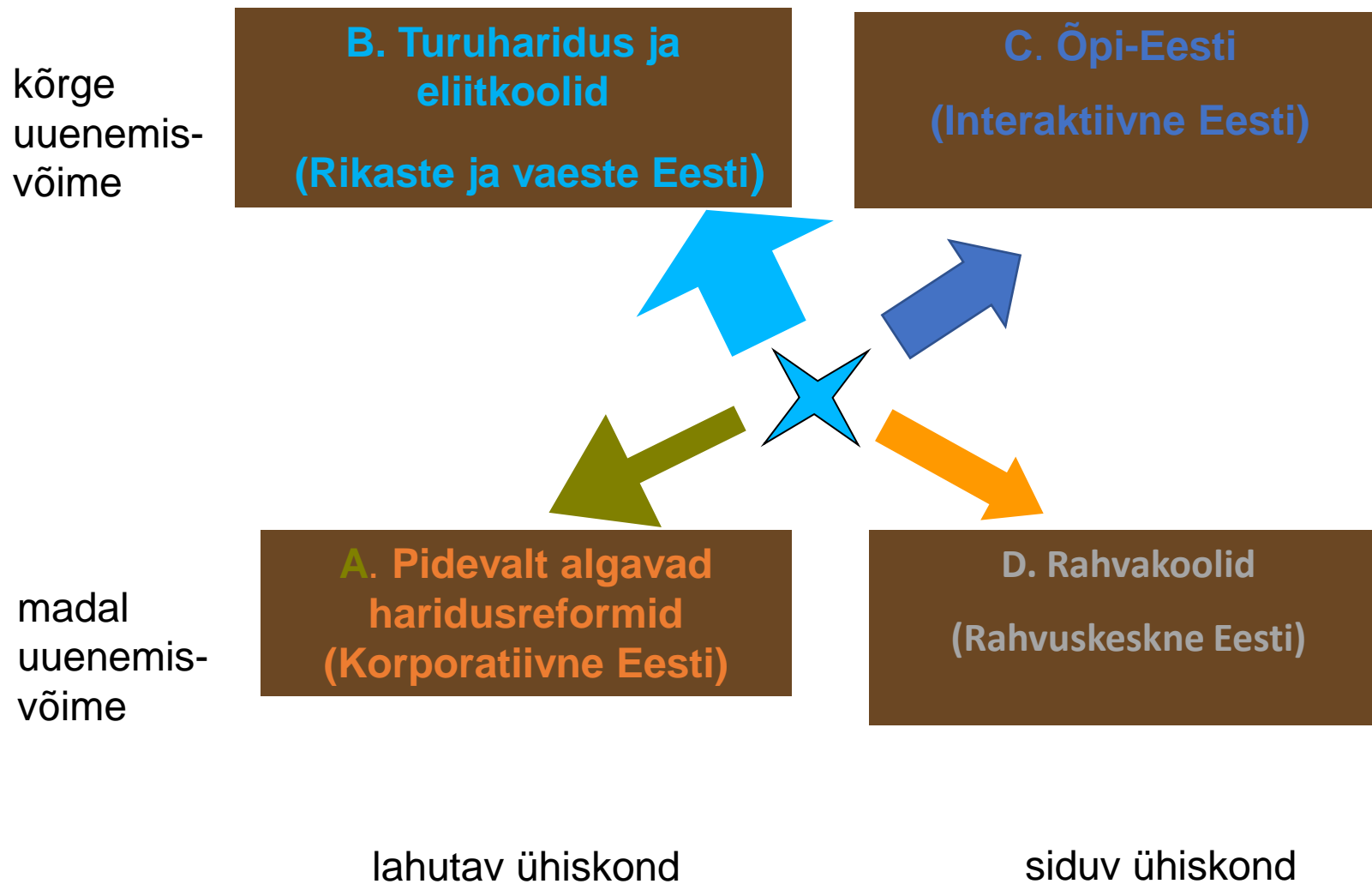
Krista Loogma,
TLÜ professor

EHF ja haridusstrateegia

- Radikaalsete muutuste aeg 1995 nõudis visioone, millises suunas liigub ühiskond ja kuidas muutub haridus ning Millised on strateegilised eesmärgid, printsiibid, muutuste suund hariduses?
- Haridusstsenaariumid 1997 näitasid võimalikke haridusmuutuste suundi aastaks 2015
- Hariduskontseptsioon ja -strateegia “Õpi-Eesti” 2015. Valitsus kiitis heaks, kuid Riigikokku ei jõudnud
- “Eesti Elukestva õppe strateegia 2020” EHF koostöös Eesti Koostöökoja ja HTMga
- “Tark ja Tegus Eesti 2035” visioonidokumendid, strateegia- ja haridusvaldkonna arengukava

Neli visiooni Eesti haridusest aastaks 2015

(Loogma, Ruubel, Sarv, Ruus, Vilu, 1998)

4 teed – on liigutud kõikides suundades

- Eesti hariduselus on elemente kõigist stsenaariumidest
- **“Pidevalt algavad haridusreformid”** - sajandivahetuse hariduspoliitiline tõmblemine ja teeotsimine
- **“Õpi-Eesti”** suunas on arenguid:
 - Õ-E põhimõtted on üsna suures osas kooskõlas EL deklareeritud hariduspoliitiliste põhimõtetega;
 - IT on saanud osaks meie haridusest kõikidel tasanditel,
 - õppimisvõimalused on muutunud paindlikumaks, üldised pädevused on päevakorral
 - EL baasnäitajate osas on Eesti näitajad head (va varane väljalangevus)
 - edusamme on teinud kutseharidus
- uue aastatuhande algusaastatel, ilmutas end jõulisemalt stsenaarium C - **“turuhardus ja eliitkoolid”**
- Hilisemal ajal on see aga käinud käsikäes püüdega vanad väärtused uuesti au sisse tõsta (**“rahvakoolid”**)

Erinevad ühiskonnad – erinevad haridussüsteemid,

- Stsenaariumid näitasid, et tuleviku haridussüsteem on ökoloogiliselt seotud ümbritseva keskkonnaga;
- Tugevalt polariseerunud ühiskonnaga kooskõlas polariseerunud haridussüsteem (eliitkoolid vs nn tavakoolid; põhikooli-järgsed haridusteed viivad/kinnistavad erinevatele õpi- ja tööteedele) - sotsiaalsed erinevused peegelduvad hariduse kättesaadavuses
- Pidevalt algavad haridusreformid – diferentseerumine, kildkondlikkus – ühiste huvidega huvigrupid, kes seisavad oma õiguste eest (hariduses: koolijuhid, õpetajad, teatud kogukonnad, haridusametnikud jt)
- Õpi-Eesti ja interaktiivne ühiskond (sh üksteisega “rääkivad” ühiskonna sektorid, kogukonnad, inimesed, võrgustikstruktuuride laienemine)
- Rahvakoolid / rahvuskeskne areng

Õpi-Eesti visioonist lähtunud Eesti haridussüsteemi kontseptsioon (EHF,1999) oli oma ajast ees

- ▶ Õpi-Eesti kontseptsioon tähendas paradigmaatilist erinevust, võrreldes toonase haridussüsteemiga, ja ka tänasega, kuigi viimastes haridusstrateegiates on sinnapoole suundunud
- ▶ Õpi-Eesti peamised ideed olid (EHF, 1999):
- ▶ Hariduse väljumine riigikeskse formaalhariduse raamidest; haridus ei tähenda üksnes isoleeritud sektorit
- ▶ Õpikeskkondade mitmekesisus kasvab ja haridussüsteemi isoleeritus kaob; (nüüd: avatud haridusruum)
- ▶ Jäikade piiride hägustumine üld- ja kutsehariduse vahel
- ▶ Kõik – nii formaalse kui mitteformaalse õppe erinevad vormid on haridusruumis ühtemoodi olulised
- ▶ Õppekava, mitte niivõrd haridusasutused, on haridussüsteemi kese,
- ▶ õppija-õpetaja rollid on suhtelised; õppimine ja õpetamine on ühe mündi kaks poolt; ka kogukonnad ja organisatsioonid õpivad

Mõnede “nurjatud” haridusprobleemid on püsinud EHF fookuses ligi 20 aastat, kuid pole rahuldavaid lahendusi leidnud

- ▶ EHF on algusaastatest alates, eriti seoses Õpi-Eesti hariduskontseptsiooniga, hoidnud järjepidevalt fookuses mitmeid hariduse juurprobleeme ehk nn “nurjatud probleeme”, mis on kompleksed ja millel on mitmeid koostoimivaid põhjuseid

1. Tööelu nõudmiste ja hariduse väljundite vastavuse probleem, millel mitu tahku:

- ▶ a) kasvav muutuste kiirus ja paindlikkuse vajadus tööelus; õppimine kui kohanemismehhanism

- ▶ b) üldised pädevused ja nende roll tööelus

- ▶ Paindlikkuse nõudmine on tööturul tohutult kasvanud, võrreldes 1999. Seosed hariduse ja tööturu vahel peavad looma inimesed ise õppimise teel (mitte kvalifikatsioonisüsteem)

2. Haridusliku ebavõrduse problemaatika, milles põimuvad sotsiaal-majanduslik, sooline, regionaalne aspekt

- ▶ Õpi-Eesti hariduskontseptsioonis oli hariduspiirkondade idee, mis kadus aastateks vaateväljalt koos haldusreformiga

3. Õpetajate järelkasv ja professionaalsus, õpetajate srukturne puudus (alates EHF, 1999), seoses ÕPI-Eesti aruteludega

Vahekokkuvõtteks

- ▶ Kuigi Õpi-Eesti strateegiat ametlikult vastu ei võetud, hakkas see ideestik sajanduvahetuse paiku elama koolides ja ülikoolides “oma elu”, sest vajadus uue suuna järele hariduses oli suur
- ▶ Õpi-Eesti hariduskontseptsiooni ideid on koolid ja kogukonnad nn alt-üles viisil rakendanud ja muutnud pildi väga varieeruvaks; häid praktikaid kooli- ja teiste õppimise keskkondade loomisel (nt meeseumid, töökohad, raamatukogud jm)